

Učiteljski Tovariš

Glasilo „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejujeta:

Jakob Dimnik in Engelbert Gangl

učitelja v Ljubljani.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Jakob Dimnik, Šubičeve ulice št. 3.

Vsebina: Dnevi boja. — Pro domo. — Svobodna šola — svobodni učitelji. — Pravila „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“. — Naši dopisi. — Vestnik — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listek upravnikov.

Dnevi boja.

Biti ali ne biti, to je tu vprašanje.

Shakespeare: Hamlet.

I.

Se nikdar se niso sovražniki slovenskega učiteljstva zaganjali v nas s tako silo in s takimi sredstvi nego poslednje dni. Vse naše časopisje — ono, ki nam je prijazno in podporno, in ono, ki nam je sovražno in nasprotno, čvrsto deluje: naše s pametjo, z jasnimi dokazi, s prepričanjem, nasprotno z lažjo, zavijanjem, denunciranjem in škodaželjnostjo.

Klerikalizem napenja vse žile, da bi ubil svobodno-miselno in napredno slovensko učiteljstvo. Zato se poslužuje skrajnih sredstev. „Slovenec“ in „Domoljub“ ter seveda tudi „Slovenski List“ pišejo tako o nas, da je to pisanje naravnost gorostasno, napojeno od kraja do konca z lažmi in obrekovanji edino le iz namena, da bi zbudilo med narodom sovraštvo in mržnjo do slovenskega učiteljstva in do našega ljudskega šolstva, da bi nas oropalo ugleda in vpliva, ki ga uživamo slovenski učitelji med narodom, onega ugleda in vpliva, s katerim zamore doseči učitelj med njim mnogo več nego z vso svojo učenostjo in marljivostjo. Klerikalno časopisje to dobro ve, zato je nam hoče na vsak način vzeti ugled, z ugledom vpliv, z vplivom avtoriteto in tako plodonosno in koristno delovanje naše — rekli bi — pritirati na beraško palico.

Ali težko, da se mu posreči ta nakana! Že 1. 1898. dne 1. prosinca smo pisali v svojem listu: „... Prešnil nas je novi, sveži, samozavestni, svobodo ljubeči in po nji hrepeneči duh, ki nam je dvignil glave, razplamenil duše in vnel srca v boju za svoje pravice, za svoj obstanek, za zaslužen kruh. In tako delamo nekaj let sem v tem smislu ...

„Plašno so začeli gledati nekateri tako početje, tako odločnost, so majali s glavami in s ramami in se bali nas, ki smo stopili na dan. Kaj takega niso bili vajeni od nas. A navadijo se nas počasi vsi ... Nihče nas ne pozna bolj, nego se poznamo sami. Svoje potrebe poznamo in svoje rane, poznamo svojo zgodovino, poznamo svojo žilavost, a poznamo tudi svojo veljavo, zato se cenimo in spoštujemo sami! Zategadelj pa se oziramo brez bojazni v bodo-

nost, ker smo močni sami v sebi, ker se bolj kot na vse drugo opiramo na to svojo moč, ki nas bo vodila tako neustrašno in odločno tudi v bodočih dneh, o katerih se nadajamo, da nam bodo pravičnejši, nego so nam bili dnevi neprijazne, črne preteklosti!“

Pisali smo torej tako, kakor da bi že takrat vedeli, kako visoko se bo pospela sovražna moč naših neprijateljev. Že nekaj let sem raste in raste, danes je dospela na vrhunec. Mogoče, da nam bo tuintam škodila, bojimo se najbolj, da bo seme sovraštva in zaničevanja padlo v nedolžna srca nedolžne mladine, ki mora po kmetih gledati to divjo gonjo proti svojim učiteljem, bojimo se zavrlo tega, da ne zrastejo iz teh nedolžnih bitij strastni naši sovražniki, ki jim sta v nežni dobi, ko se jim je učiti o četrti zapovedi božji, prepojila duše črt in zaničevanje do svojih vzgojiteljev in učiteljev!

Od hujskajočih člankov zaslepljeno ljudstvo bo kmalu zopet izpregledalo in se preverilo, da nismo slovenski učitelji ne pogani, ne preganjavci, ne zatiravci Kristusove vere in cerkve, nego da smo prav pošteni ljudje, ki nimamo drugega greha razen tega, da smo si izbrali stan, ki na podlagi šolskega zakona vzgaja mladino, ki daje torej nje srcem plemenitost, dušam krepost in glavam znanje, kakor smo že pisali v tem listu dne 1. rožnika 1898.

Tamkaj pišemo dalje: „Mnogokrat smo že poudarjali, da deluje slovensko učiteljstvo v tem smislu, po besedah, ki smo jih zapisali v svojem listu dne 1. prosinca 1897. 1.: „Katoliški učitelj poučuj katoliške otroke; pouk se pričinja in končavaj z molitvijo ter bodi prešinjen z duhom naše sv. vere.“

„Ne delamo tako samo zategadelj, ker nam že zakon ukazuje vzgajati mladino versko-nravno, temveč delamo tako iz prepričanja, da ni človeku v trdem življenjskem boju boljše opore, varnejšega zaščita in slajše utehe, nego mu je vera, ki smo jo podedovali po svojih dedih, ki smo se je učili od svojih učiteljev, do katere so nam vcepljali najgloblje spoštovanje, najčistejšo ljubezen. Slovenski učitelj uporablja vsako priliko, da zbujajo v otroških srcih ljubezen do Boga in do tega, kar je ustvaril in ukazal, da delaj človek v nadaljevanje onega, kar je započel in s smrtjo plačal Sin božji.“

In dalje pravimo:

„Ni predmeta v ljudski šoli, s katerim bi se ne dalo spajati zbujanja ljubezni in občudovanja do veličja božjega.

Od jezikovnega pouka do spisja, od prirodozlovja do zemljepisja in zgodovine — vseskozi se previja tanka nit verskih čutil, ki so toliko tesno navizana drugo ob drugem, da nam kažejo sedanjost ljudsko šolo v pravi verski luči.“

In še dalje pišemo:

„Poleg domoljubja je ljubezen do Boga in Njegovih del glavni steber, na katerem stoji zdrava in prava vzgoja človeštva. Besede, ki jih je zapisal pokojni Andrej Praprotnik že pred 30. leti: „Šola se združuje v vsem in povsod s pravim cerkvenim duhom“ — te besede so resnične še danes, in po krivici bi sodil naše učiteljstvo oni, ki bi trdil, da stavimo zid med cerkev in šolo!“

In sedaj pravimo, kar izpričuje že naše delovanje samo:

To je naš program, po katerem se ravnamo pri izvrševanju svojega zvanja! Kdor trdi nasprotno, ta naravnost laže, ker ne more dokazati svoje trditve!

Članek, iz katerega smo citirali gorenje stavke, smo napisali ob prihodu sedanjega škofa v Ljubljano. Preden je bil dr. Anton Bonaventura Jeglič v Ljubljani, sedaj, ko je v Ljubljani, in potem, ko ga več ne bo — vedno smo delali, delamo in bomo delali tako, kakor pravijo gorenje besede, ker smo učitelji, ki vemo, kaj pomeni biti učitelj!

Ali gospod knez in škof ljubljanski nas je obsodil! V zadnjem svojem pastirskem listu, ki so ga brali po cerkvah v nedeljo, dne 15. vinotoka 1899. leta, in ki ga je **poslušala tudi naša nedolžna šolska mladina**, piše o nas: „... Saj bodo samo oni učitelji (to so samo tisti, ki so se udeležili duhovnih vaj!) Vaše otroke prav vzgojevali, ki se sami Boga boje, ki sami svoje krščanske dolžnosti izpolnjujejo in v resnici po sveti veri živijo. Učitelji pa, ki se Boga ne boje, (to smo mi, ki nismo bili pri duhovnih vajah!) ki krščanskih svojih dolžnosti ne izpolnjujejo, ampak Bogu in cerkvi nasprotne časnike berejo, pa morebiti tudi med Vami razširjajo ter sebe in Vas ostrupljujejo, taki učitelji **niso sposobni**, da Vaše otroke prav vzgajajo, to je, da jih res vzgoje v strahu Božjem, v ljubezni do Jezusa, v pokorščini do svete cerkve, da jih vzgoje v duhu krščanskem, v duhu Jezusovem...“

S temi besedami, ki so jasne kot dan opoldne, ko ga obliva razkošna solnčna luč, je priskočil naš cerkveni vladika na pomoč nameram „Slovenca“, „Domoljuba“ in „Slovenskega Lista“... To je vojska! To je moč! —

Prosimo!

Primerjaj vsak trezno in brez strasti besede, ki smo jih zapisali mi, ki obsežajo naš program, po katerem — tega nam ne more odrekati nobena šolska oblast, noben nadzornik in nihče drugi — smo se vedno ravnali, in besede, ki jih je zapisal presvetli knez in škof ljubljanski!

Gola in — žal — žalostna istina je, da so naperjene proti nam, a gola resnica je tudi to, da se **obsojajo same!** Da!

V opravičevanje svojega zlega početja se klerikalci sklicujejo na XVI. sejo deželnega zbora kranjskega, ki je bila dne 26. svečna 1898, ter pravijo, da so takrat pokazali, kako gore za naš stan. Hipoma smo se vdali takrat veri v besede, a dejanja poslednjih dni izpričujejo, da smo se varali, varali prebridko in da so bile zgolj sanje naše nade, da bomo v bodočih dneh vrgli iz rok bojno kopje in v prijateljstvu podpirali drug drugega pri vzgoji mladine, pri delu za narodovo blaginjo.

Ne bomo ga vrgli! Izvojevati moramo boj, in zmaga mora biti naša, saj je pravica in resnica na naši strani!

Obupali bi sicer že lahko, a obupali ne bomo, ker gojimo sveto spoštovanje do ljudske šole, ker smo v dno duše, nemojno in sveto preverjeni, da je ljudska šola taka, kakršna je, življenjskega pomena za blaginjo našega slovenskega naroda. To prepričanje, ki nam daje pogum in nam odganja vsako bojazen pred morebitnimi uspehi napolncevanja, laži in zavijanja, nas bode vodilo tudi v bodočih dneh v boju za svojo sveto učiteljsko stvar!

Prepričani pa smo tudi, da se bodo zaradi tega, kar smo tu s čisto vestjo in z mirno dušo napisali stvarnega v pobijanje početja klerikalnega časopisja in v obrambo svojega neizpremenljivega ravnanja, spet zagnali v nas z divjo strastjo, obračali in zavijali in zopet izvajali iz vsega krive sklepe, da smo vrgli Boga iz srca, da ga hočemo vreči tudi iz šole! Vse to vemo, saj smo temu vajeni!

A če nam je dovoljena primera, pravimo, da ostane rokavica rokavica, četudi jo obrneš — t. j., resnica ostane resnica, če jo zasuješ desetkrat!

Pripravljeni smo torej na kak članek v 12. ali še mnogoštevilnejših poglavjih, a četudi napišejo sto člankov, nam ne vzamejo prepričanja! Zavoljo tega pa ne odnehamo niti za pol lasu in rajši zaigramo svojo eksistencijo, nego bi si morali kdaj očitati, da smo v tako resnih trenutkih držali križema roke in da nismo upoštevali zaupanja svojih tovarišev po kmetih, ki bodo pač najbridkejšje in najobčutnejše čutili zle posledice početja naših sovražnikov!

In tem svojim vrlim tovarišem kličemo, da naj vztrajajo v boju; v nas imajo podporo, kakršna more biti bratova bratu!

K sklepu besede z dne 1. prosinca 1898. l.: **Zmagamo v znamenju samozavesti, prepričanja, svobode in vsestranskega napredka, a pred vsem v znamenju odkritosrčnega medsebojnega prijateljstva in sloge!**

Pro domo.

(Odgovor „Slovenca“)

II.

Leta 1895. je izdalo in založilo „Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani“ knjigo: „Domača vzgoja“, po najboljših virih spisal Jakob Dimnik, učitelj v Ljubljani. Čisti dohodek te knjige je bil namenjen učiteljskemu konviktu, torej dobrodelen namen; vrhutega je imela ta knjiga tudi namen, seznaniti naše ljudstvo z razumno in pametno domačo vzgojo ter razširiti tem potem med slovenskim narodom misel o učiteljskem konviktu. Vsi trije nameni so se dosegli. Ker je delal g. Dimnik brezplačno, je vrgla knjiga učiteljskemu konviktu nad 300 gld., in tudi druga dva namena sta se dosegla popolnoma.

In kaj je žel gospod Dimnik za to delo?

„Slovenčevi“ kritikastri so vzeli knjigo pod pristransko kritično steklo ter si prizadevali na najpodlejše načine uničiti knjigo in g. Dimnika, češ, delo ni izvirno, in g. Dimnik pa pravi, da je knjigo spisal. V svoji navianosti in namazanosti pa svojim vernim čitateljem niso povedali, da stoji na naslovnem listu zapisano: „po najboljših virih spisal“ in namenoma so tudi zamolčali, da je g. Dimnik naznanil v predgovoru tudi vse vire, katerih se je posluževal pri spisovanju „Domače vzgoje“.